

Raporti papunësi-inflacion në Kosovë: një vlerësim ekonometrik për periudhën 2003-2014

Fisnik MORINA¹

Kestrim AVDIMETAJ²

Abstrakt: Evidencat empirike mbi inflacionin dhe papunësinë sugjerojnë, se ky raport në zhvillimet makroekonomike mund të jetë pozitivisht ose negativisht i lidhur, në periudha afatgjata. Ky punim shkencor ofron një studim për marrëdhënien e këtij raporti në një mjedis ekonomik, në të cilin inflacioni ka efekte diferenciale mbi të punësuarit dhe të papunësuarit. Papunësia është një nga fenomenet më shqetësuese, por, edhe një nga sfidat më të mëdha të së ardhmes. Si e tillë, kjo fushë ka nevojë për më shumë studime dhe analiza, në mënyrë që të arrihet në politika më efektive për kapërcimin e tyre. Ky studim përbën një hap më tej, të nevojshëm, pasi studimet rreth raportit papunësi-inflacion janë të pakta. Papunësia dhe inflacioni përbëjnë një ndër sëmundjet më të rënda makroekonomike. Rritja e treguesit të papunësisë dhe inflacionit, konsiderohet si një simptomë e fazës së rënies ekonomike. Prandaj analiza teorike e saj merr një rëndësi të veçantë, sepse na lejon të përcaktojmë drejtë edhe “medikamentet”, politikat përkatëse për ta shëruar, ose të paktën për ta qetësuar këtë sëmundje makroekonomike. Metodologjia e këtij punimi shkencor konsiston në përdorimin e metodës kuantitative, për analizimin e të dhënave empirike të marra nga raportet e ndryshme financiare dhe statistikore, për periudhën 2003-2014. Analizimi i të dhënave është bërë në programin STATA, duke përdorur dy lloje të analizave: regresionin dhe analizën e korrelacionit. Bazuar në literaturën përkatëse dhe logjikën ekonomike, janë marrë në studim pjesëmarrja në forcën e punës, faktorët makroekonomik dhe ecuria e ekonomisë së Kosovës. Rezultatet treguan, se variabilet e analizuar kanë një lidhje të fortë me variabilin e varur.

¹ Kandidat për master në Kontabilitet dhe Financa, Universiteti “Haxhi Zeka” – Pejë, Kosovë

² Studimet Master – Kontabilitet dhe Financa, Universiteti “Haxhi Zeka” – Pejë, Kosovë

Fjalë kyç: *papunësia, inflacioni, rritja ekonomike, regresion, zhvillim ekonomik.*

Abstract: *Empirical evidence on inflation and unemployment suggest that this report on macroeconomic developments can be positively or negatively related to the long term. This scientific paper offers a study of the relationship of the report in an economic environment in which inflation has differential effects on employees and the unemployed. Unemployment is one of the most disturbing phenomena but also one of the major challenges of the future. As such, this area needs more research and analysis, in order to achieve the most effective policies to overcome them. This study constitutes a further step, necessary because studies about unemployment-inflation report are scarce. Unemployment and inflation also form one of the most serious macroeconomic diseases. Increasing of unemployment and inflation indicator is considered as a symptom of economic decline phase. Its theoretical analysis thus takes a special significance, because it allows us to determine the right "medication" to grasp the relevant policies heal or at least to grasp calm this macroeconomic disease. The methodology of this research consists in using quantitative method, for analyzing empirical data obtained from various financial and statistics reports for the period 2003-2014. Analysis of the data is carried out in STATA program using two types of analysis: regression and correlation analysis. Based on the literature and economic logic, are under study in the labor force participation, macroeconomic factors and economic performance in Kosovo. The results showed that the variables analyzed have a strong connection with the dependent variable.*

Keywords: *unemployment, inflation, economic growth, regression, economic development.*

1. Hyrje

Humbja e një vendi pune mund të jetë ngjarja më e pikëllueshme ekonomike në jetën e një personi. Shumica e njerëzve mbështeten në të ardhurat e tyre nga puna për të ruajtur standardin e jetesës. Dhe shumë njerëz fitojnë nga puna e tyre jo vetëm të ardhurat, por, gjithashtu, edhe ndjesi të arritjeve personale. Humbja e vendit të punës d.m.th një standard më i ulët i jetesës në të tashmen, ankth për të ardhmen dhe një vetëvlerësim i reduktuar për veten. Kryesisht, kur i referohemi nivelit të kursimeve të një ekonomie, për shkak se, kursimet shërbejnë për të financuar investimet dhe për rrjedhojë rritja e investimeve si një komponent i kërkesës agregate ndikon në rritjen e prodhimit të përgjithshëm të vendit. Një faktor madje edhe më evident për standardin e jetesës së një vendi, është norma e papunësisë që ai përjeton në mënyre tipike. Njerëzit që do të donin të punonin, por nuk mund të gjejnë një vend pune, nuk i kontribuojnë prodhimit nga ekonomia e mallrave dhe shërbimeve. Megjithatë, njëfarë shkalle papunësie është e pashmangshme në një ekonomi të hapur, me mijëra firma dhe miliona punëtor, norma e papunësisë ndryshon në masë të konsiderueshme në varësi të kohës dhe vendeve.

Marrëdhënia midis inflacionit dhe papunësisë është një nga temat më klasike në studimet makroekonomike. Që nga viti 1958, kur A.W. Phillips, për herë të parë identifikoi një marrëdhënie të zhdrejtë ndërmjet pagës, inflacionit dhe papunësisë në Mbretërinë e Bashkuar, që nga kjo periudhë e deri më sot, ekziston një literaturë voluminoze, në të cilën janë realizuar shumë studime dhe kërkime empirike për të shqyrtuar këtë marrëdhënie. Gjatë dekadave të fundit, evidencat empirike nga studime të ndryshme kanë sugjeruar, se në periudha afatgjata, kurba Phillips ndryshon gjërësisht nëpër kohë dhe vende të ndryshme. Për shembull, duke

përdorur të dhëna nga SHBA, për periudhën 1970 deri 1999, Beyer dhe Farmer (2007) kanë studiuar frekuencat më të ulëta të papunësisë dhe inflacionit dhe për të gjetur një lidhje pozitive afatgjatë midis këtyre variabileve, autorët Berentsen, Menzio dhe Wright (2008) kanë shqyrtuar të dhënat nga ekonomia amerikane për vitet 1955-2005. Gjithashtu këto studime dokumentojnë një lidhje pozitive mes inflacionit dhe papunësisë, në raport me lëvizjet e frekuencave më të larta. (Berentsen dhe Menzio, 2008, fq.13). Duke u bazuar në disa vlerësime të paneleve në vendet evropiane, Karanasou, Sala dhe Snower (2003) kanë dhënë disa rezultate empirike, të cilat identifikojnë që në periudha afatgjata ekziston një trade-off midis inflacionit dhe papunësisë. Franz (2005), Schreiber dhe Wolters (2007) kanë analizuar përvojën e tyre në ekonominë gjermane dhe përmes hulumtimeve të tyre shkencore kanë siguruar fakte empirike për një marrëdhënie afatgjatë të raportit papunësi-inflacion, e cila karakterizohet me një rënie ekonomike.

Një person quhet i papunë në qoftë se nuk disponon një vend pune dhe është i gatshëm për punë. Numri i të papunëve në një ekonomi të caktuar është numri i njerëzve në moshë për punë, të cilët janë të aftë dhe të gatshëm për të punuar në nivelet ekzistuese të pagave dhe që kanë një vend pune. Dy karakteristikat kryesore të një rënie ekonomike janë rënia e GDP-së dhe rritja e papunësisë. Ndryshimet në prodhim maten nëpërmjet llogaritjes së GDP-së, kurse ndryshimet në papunësi maten nëpërmjet llogaritjes së normës së papunësisë. Të dhënat statistikore për llogaritjen e normës së papunësisë mund të merren në rrugë të ndryshme. Si burime kryesore statistikore mund të shërbejnë të dhënat e mbledhura nga anketa e papunësisë apo të dhënat për numrin e atyre individëve që janë të rregjistruar në zyrat e punës. Vende të ndryshme përdorin burime të ndryshme për të matur normën e papunësisë, por e përbashkëta është se një individ në një kohë të caktuar, mund të jetë i zënë me punë, i papunë ose jashtë forcës punëtore.

2. Rishikimi i literaturës

Përkundër dëshmive empirike ekzistojnë divergjenca mbi sjelljen e kurbës Phillips në periudha afatgjata, pra, një pjesë e madhe e literaturës teorike ka tendencë për të evokuar një marrëdhënie pozitive mes papunësisë dhe inflacionit. Kontributi i parë shkencor nga autorët Cooley dhe Hansen (1989) kishte të bënte me identifikimin e pengesave të konsiderueshme në ndërtimin e një modeli adekuat për studimin e raportit papunësi-inflacion. Në studimin e tyre, këta autorë konkluduan që një rritje e inflacionit të pritur redukton furnizimin e punës, përmes një mekanizmi, i cili definohet si konsumim i kohës së lirë zëvendësuese, dhe në këtë mënyrë rritet papunësia. Në vitet e fundit zhvillimi i modeleve të kërkimit ka frymëzuar disa studime për të kombinuar mjedisin e kërkimit të punës me një kornizë monetare hulumtuese. (Blanchard dhe Gali, 2008, fq.12).

Dy tregues të ndjekur nga afër të efektshmërisë ekonomike në çdo ekonomi të përparuar janë inflacioni dhe papunësia. Si janë të lidhura me njëra-tjetrën këto dy tregues? Niveli i papunësisë varet nga disa karakteristika të ndryshme të krahut të punës, si ligjet e pagës minimale, fuqia e tregut të sindikatave, roli i pagave të efikasitetit dhe efektshmërinë e kërkimit të një vendi pune. Në dallim nga ai, norma e inflacionit varet kryesisht nga rritja e ofertës së parasë, të cilën e kontrollon Banka Qendrore e një vendi. Kësisoj, në periudhën afatgjatë, inflacioni dhe papunësia janë kryesisht probleme të palidhura. Në periudhën afatshkurtër, e vërtetë është pikërisht e kundërta. Mënyra më e mirë për të kuptuar këtë marrëdhënie afatshkurtër midis këtyre treguesve është t'i referohemi Vijës së Phillips-it. (Gertler dhe Trigari, 2007, fq.1-17).

Në vitin 1958, një ekonomist Neozelandez, që punonte në Shkollën Ekonomike të Londrës, AW Phillips, botoi një artikull në revistën *Economica*, që titullohej “Marrëdhënia ndërmjet papunësisë dhe nivelit të ndryshimit të pagave në para, në Mbretërinë e Bashkuar, 1861 – 1957”. Në këtë artikull Phillips tregonte një bashkëlidhje ndërmjet nivelit të papunësisë dhe të inflacionit. Domethënë Phillips tregonte, se vitet me papunësi të ulët tentonin të kishin inflacion të lartë dhe në vitet me papunësi të lartë tentonin të kishin inflacion të ulët. Phillips arriti në konkluzionin, se këto dy ndryshore të rëndësishme makroekonomike, inflacioni dhe papunësia, lidheshin në një mënyrë të zhdrejtë. Këtë lidhje që zbuloi Phillips, ekonomistët Samuelson dhe Solow e pagëzuan si Vija e Phillips. (Heer, 2003, fq.255). Në vitin 1968, Milton Friedman botoi një referat në *American Economic Review*, titulluar “Roli i Politikës Monetare”, në të cilin Friedman-i argumentonte, se një gjë që politika monetare nuk mund ta bëjë, përveç për një kohë të shkurtër, është të kap një kombinim të inflacionit dhe papunësisë mbi Vijën Phillips. Në të njëjtën kohë, Edmund Phelps, gjithashtu botoi një referat që mohonte ekzistencën e një kombinimi afatgjatë ndërmjet inflacionit dhe papunësisë. Friedman-i dhe Phelps-i, i bazuan konkluzionet e tyre mbi teorinë sasiore të parasë, sipas të cilës, rritja monetare nuk ka efekte reale, ajo vetëm ndryshon proporcionalisht të gjitha çmimet dhe të ardhurat nominale. Në veçanti, rritja monetare nuk ndikon mbi ata faktorë që përcaktojnë nivelin e papunësisë në ekonomi, të tillë si fuqia e tregut të sindikatave, roli i pagave të efikasitetit ose procesi i kërkimit për vende pune. Friedman-i dhe Phelps-i konkluduan që nuk ka arsye përse norma e inflacionit të jetë i lidhur në periudhën afatgjatë me nivelin e papunësisë. (Krueger dhe Mueller, 2008, fq.63).

Për të ndihmuar të shpjegohet marrëdhënia afatgjatë ndërmjet inflacionit dhe papunësisë, Friedman-i dhe Phelps-i futën në analizë një variabël të ri, që është inflacioni i pritshëm. Inflacioni i pritshëm mat sesa shumë njerëz presin që niveli i përgjithshëm i çmimeve të ndryshojë. Inflacioni i pritshëm është një faktor që përcakton pozicionin e kurbës së ofertës agregate afatshkurtër. Në periudhë afatshkurtër, Banka Qendrore mund të marrë inflacionin e pritshëm si të dhënë. Kur oferta e parasë ndryshon, vija e kërkesës agregate zhvendoset dhe ekonomia lëviz përgjatë një vije të dhënë të ofertës agregate afatshkurtër. Në këtë kontekst, në periudhën afatshkurtër, ndryshimet monetare çojnë në luhatje të prodhimit, të papunësisë dhe të inflacionit. (Lagos dhe Wright, 2005, fq.463). Analiza e Friedman-it dhe Phelps-it mund të përmbledhet në ekuacionin e mëposhtëm:

Norma e papunësisë = Norma Natyrore e Papunësisë – (Inflacioni Aktual – Inflacioni i Pritshëm)

Ky ekuacion lidh nivelin e papunësisë me nivelin natyror të papunësisë, inflacionin aktual dhe inflacionin e pritshëm. Pra, inflacioni aktual barazohet me inflacionin e pritshëm, kur papunësia është në nivelin e saj natyror. Ky ekuacion lë të kuptohet që nuk ekziston një vijë e qëndrueshme afatshkurtër Phillips. Çdo vijë afatshkurtër Phillips pasqyron një nivel të veçantë të inflacionit të pritshëm. Sipas Friedman-it dhe Phelps-it, është e rrezikshme që të konsiderohet Vija Phillips si një menu alternativash në dispozicion të politikëbërësit. Pra, në analizën e tyre Friedman-i dhe Phelps-i arritën në konkluzionin se politikëbërësit përballen me kompromisin ndërmjet inflacionit dhe papunësisë, por vetëm me një kompromis të përkohshëm. (Mortensen dhe Pissarides, 1994, fq.397).

Papunësia dhe karakteristikat e saj - Tranzicioni kah ekonomia e tregut ka rezultuar me papunësi dyshifrore përkundër rënieve të ndjeshme në pjesëmarrjen e fuqisë punëtore, devalvimit konkurrues të valutave, reduktimeve në beneficionet për të papunët, si dhe me prezantimin e politikave aktive të punësimit. Disa hulumtues tregojnë, se papunësia nuk ka

vetëm efekte anësore, por është i domosdoshëm transformimi. Për të mbështetur këtë deklaram do të japim arsyet që vijnë:

1. nëpërmas papunësisë, fuqia e dakordimit është në anën e punëdhënësve, në fakt papunësia do të ofrojë një mekanizëm të disiplinimit të punëtorëve;
2. papunësia mund të jetë e domosdoshme që të kontrollojë rritjen e pagave reale; dhe
3. papunësia është e domosdoshme që të lejojë lindjen e sektorit privat. (Burda dhe Nesporova, 1999, fq.56).

Norma e papunësisë në vendet e Europës Juglindore në përgjithësi është më e madhe në krahasim me vendet e Europës Qendrore dhe vendet Baltike, në pjesën më të madhe të viteve 90-të. Arsyeja mund të jetë se shumica e vendeve të Europës Juglindore përjetuan disa forma të konflikteve, të cilat e shtynë procesin e reformave makroekonomike. Grupet që më së shumti i cenon papunësia janë ato më shkollim të ulët. Norma e papunësisë është më e ultë për punëtorët e vjetër në krahasim me punëtorët e rinj, sepse shumë punëtorë më të vjetër kanë marrë pensionim të hershëm dhe më këtë kanë dalë nga fuqia punëtore. Krahas ndryshimeve që ekzistojnë në mes vendeve, gjithashtu, ekzistojnë edhe dallime ndëregjionale në papunësim. Zonat urbane, zakonisht kanë papunësi më të vogël krahasuar me zonat rurale. Aspekti më problematik i papunësisë në vendet në tranzicion është papunësia afatgjatë (të papunët për 12 muaj dhe më gjatë). Pjesëmarrja e saj në papunësinë totale, në vitin 1999, mesatarisht ishte 40 për qind më e lartë se në vendet më të industrializuara. Grupet më të pafavorizuara të punëtorëve (ata me kapitalin më të paktë human) përbëjnë papunësinë afatgjatë, si ata me aftësi të kufizuara, personat e moshuar dhe moshat e reja, ata me probleme shëndetësore etj. Norma e papunësisë për punëtorët e rinj është në përgjithësi e lartë krahasuar me grupet tjera. Në shumicën e vendeve në tranzicion, papunësia për të rinjtë nën moshën 25 vjeçare është dy herë më e lartë apo më e lartë sesa mesatarja e vendit. (Schreiber dhe Wolters, 2007, fq.355).

Bazuar në statistikën zyrtare të vendeve të BE-së dhe EUROSTAT-it, tregu i punës në BE po përmirësohet, duke filluar nga viti 1996. Rreth 2.5 milion vende të reja të punës janë krijuar që atëherë, duke sjellë normën e papunësisë nën 8%. Rreth 70% të vendeve të reja të punës iu takojnë femrave. Kjo është e rëndësishme sa i përket produktivitetit të popullsisë në moshë të punës, duke marrë parasysh normën e vogël të pjesëmarrjes. Shumica e vendeve të reja të punës po krijohet në sektorin e shërbimeve dhe kërkesa për punë manuale po bie vazhdimisht. Kjo tregon se de-industrializimi i vendeve të BE-së është ende në proces. Papunësia afatgjatë është në normën prej 3.3%, ku 41% të të papunëve janë të papunë afatgjatë. Norma e përgjithshme e punësimit është 63.9%, duke qenë 55% për femra dhe 72% për meshkujt. (Rocheteau, Rupert dhe Wright, 2008, fq.855).

3. Fuqia punëtore dhe tregu i punës në Kosovë

Zhvillimi i tregjeve botërore, komunikimi dhe liria e lëvizjes së njerëzve dhe e kapitalit shkaktojnë ndryshime në tregun e fuqisë botërore, nxitin shpërngulje nga lindja në perëndim, nga jugu në veri, duke u rritur dallimet në afarizëm dhe zhvillim të potencialeve në mes shteteve të zhvilluara dhe atyre të pazhvilluara, të bazuara dhe të rregulluara në parimet e sistemit demokratik. Ekonomitë e shumicës së vendeve në tranzicion me sipërfaqe dhe me fuqi blerëse të popullsisë janë të vogla dhe të orientuara në afarizëm intensiv. (Mustafa, 2013, fq.19). Përvoja e shumë vendeve ka treguar se shkëmbimi i hapur i informatave, ideve dhe mendimeve është i nevojshëm për krijimin transparent dhe efikas të politikave ekonomike dhe sociale. Tregu i

punës dhe papunësia janë problemet më të rëndësishme, me të cilat ballafaqohen ekonomitë në tranzicion. Zvogëlimi i papunësisë është sfida kryesore e të gjitha vendeve botërore, mirëpo rrethanat historike e kanë rënduar edhe më shumë këtë sfidë në vendin tonë. Ekonomitë e vendeve të zhvilluara e kanë kuptuar rëndësinë e krijimit të politikave të drejta dhe efikase për tregun e punës dhe për ndërtimin e institucioneve për t'i mbështetur këto politika.

Në Kosovë janë bërë hapat e parë për krijimin e kushteve ligjore dhe rregullative për t'i identifikuar problemet e papunësisë, mirëpo, ka mbetur shumë për t'u realizuar në të ardhmen. Papunësia është një problem shumë serioz dhe me pasoja për Kosovën dhe për vendet e tjera në tranzicion. Shkalla e papunësisë në Kosovë është më e larta në rajon. Sipas të dhënave të Agjensisë së Statistikave të Kosovës, norma e papunësisë në vendin tonë, është 35.3%. Përkrahja nga shtetet e zhvilluara dhe nga institucionet ndërkombëtare mundëson tranzicion të shpejtë ekonomik të Kosovës në frymën e ekonomisë së tregut dhe përmirësimin e klimës për investime dhe ri-integrim të Kosovës në ekonominë rajonale. Vlerësohet se në sektorin privat janë të punësuar 70% e të punësuarve total, afër 58% të popullsisë janë nën moshën e punës, 30% e personave në moshë pune janë të punësuar.

TABELA 1: SHKALLA E PAPUNËSISË NË KOSOVË, SIPAS VITEVE 2001-2014

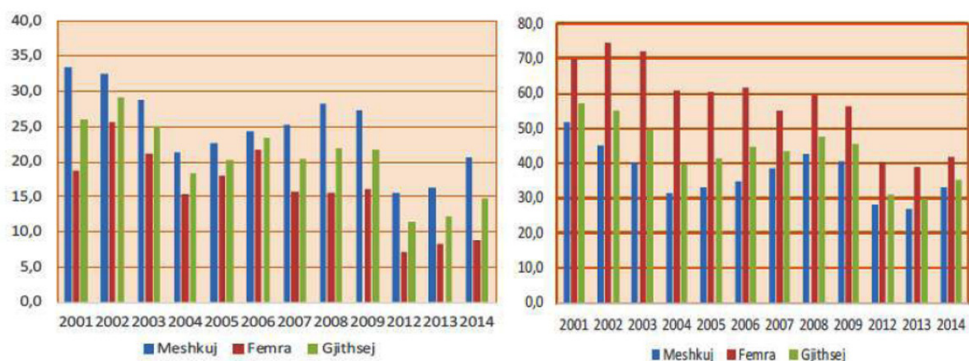
(%)			
Viti	Meshkuj	Femra	Gjithsej
2001	51,8	69,9	57,1
2002	45,2	74,5	55,0
2003	40,3	71,9	49,7
2004	31,5	60,7	39,7
2005	32,9	60,5	41,4
2006	34,6	61,6	44,9
2007	38,5	55,2	43,6
2008	42,7	59,6	47,5
2009	40,7	56,4	45,4
2010	-	-	-
2011	-	-	-
2012	28,1	40,0	30,9
2013	26,9	38,8	30,0
2014	33,1	41,6	35,3

Burimi: Vjetori Statistikor i Republikës së Kosovës 2015

Në tabelën e mësipërme janë të paraqitura shkalla e papunësisë në Kosovë, gjatë viteve 2001-2014. Pra, duke u bazuar në këto të dhëna, vërehet se përqindja më e madhe e papunësisë për gjatë këtyre viteve ka qenë, në vitin 2001, (57.1%), ndërsa vlen të theksohet, se norma e papunësisë vazhdimisht gjatë këtyre viteve ka shënuar rënie, dhe sipas vlerësimeve statistikore për vitin 2014, kjo normë është 35.3% (33.1% tek meshkujt dhe 41.6% tek femrat). Nëse e marrim punësimin në bujqësi, në kuadër të pronave që posedojnë fshatarët mbi 0.5 ha, atëherë norma e papunësisë zvogëlohet dhe arrin afër 33%. Në vitin 2002 kanë qenë të regjistruar si persona të papunë në zyrën e punës, 256,000 punëkërkues. Supozohet se në këtë zyrë nuk janë regjistruar të gjithë ata që kërkojnë punë. (Agjensia e Statistikave të Kosovës, 2015).

Ndërsa sipas të dhënave statistikore të fundit, në vitin 2014, janë regjistruar si punëkërkues në këto zyre 274,487 punëkërkues (2.5% prej tyre janë me universitet). Tregu i brendshëm i punës në Kosovë nuk mund të absorbojë flukset e mëdha të kërkuesve për punë. Mbetet detyrë e organeve të administratës në Kosovë të bëjnë përpjekje që të sigurojnë mundësi punësimi jashtë Kosovës. Fluksi i ri i hyrjes në tregun e Kosovës është prej 21,000-25,000 persona në vit, derisa 10% të familjeve kosovare nuk e kanë asnjë anëtar të punësuar, si dhe pritet kthimi

FIGURA 1: SHKALLA E PAPUNËSISË NË POPULLSINË
E MOSHËS SË PUNËS SIPAS GJINISË (2001-2014)

Burimi: Vjetori Statistikor i Republikës së Kosovës 2015

i njerëzve që përkohësisht kanë jetuar dhe punuar në shtetet e Përendimit. Tregu i fuqisë punëtore në Kosovë duhet të jetë i hapur dhe konkurrent në përputhje me nevojat e zhvillimit të ekonomisë së tregut.

Duke u bazuar në të dhënat e Agjencisë së Statistikave të Kosovës për vitin 2015, mund të konkludojmë, se gjatë vitit 2014, shkalla e punësimit në Kosovë ishte 26.9%. Kjo përqindje e punësimit të popullsisë është e klasifikuar edhe sipas aktiviteteve ekonomike. Sektori i tregtisë me shumicë dhe pakicë, vazhdon të jetë sektori që më së shumti janë të punësuar popullsia e Kosovës me 14.4%, ndërsa, sektorët e tjerë marrin pjesë me këto përqindje në punësimin e banorëve: prodhimi 13.8%, arsimi 11.9%, ndërtimtari 10.9%, shëndetësi dhe aktivitete sociale 7.2%, administratë publike 6.4% etj. (Agjencia e Statistikave të Kosovës, 2015).

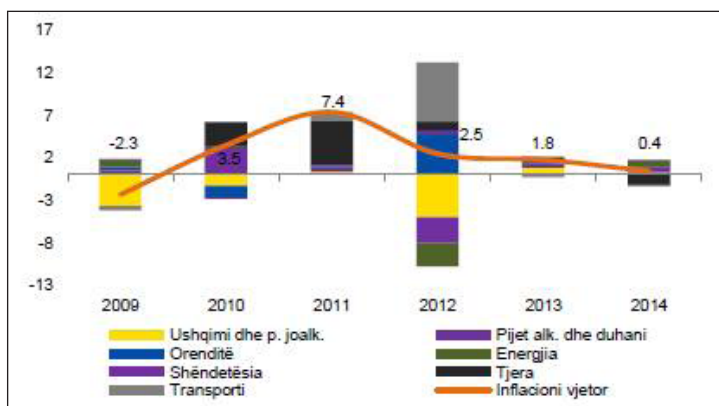
4. Shkaqet e inflacionit në Kosovë

Inflacioni, i cili po godet Kosovën, sipas shumë studimeve dhe raporteve vlerësuese nga njohësit e çështjeve ekonomike dhe përfaqësuesve të organizatave ekonomike në vend, është inflacion i importuar. Derisa, Kosova, shumicën e produkteve i importon nga tregjet ndërkombëtare, çdo ngritje e çmimeve në botë, do ta godasë edhe Kosovën. Për të mos u rrezikuar çdo herë nga ky inflacion, institucionet e Kosovës, duhet të marrin masa në rritjen e prodhimit vendor. Ngritja e çmimeve do të reflektohet në uljen e fuqisë blerëse dhe ulja e fuqisë blerëse do të ndikojë në rritjen ekonomike. Në përgjithësi, ekonomia e Kosovës është e varur nga tregjet ndërkombëtare. Në nivel të tregjeve ndërkombëtare, ka pasur një ngritje të çmimeve, dhe ky faktor së bashku me pasigurinë, kanë pasur ndikim në tregjet ndërkombëtare dhe të gjitha ato aspekte që lidhen me mallrat strategjike, siç është edhe nafta, është e qartë se Kosova importon inflacion dhe në shumicën e këtyre artikujve ka ngritje të çmimeve, e që më pas, janë reflektuar në shportën e konsumatorit. Inflacioni në Kosovë, i matur nëpërmjet indeksit të çmimeve të konsumit (angl: Consumer Price Index: CPI), në gjashtëmuorin e parë të vitit 2013 ishte 2.7%, apo 1.1 pikë përqindje më i lartë sesa në periudhën e njëjtë të vitit paraprak, ndërkohë që, në gjysmën e dytë të vitit 2013 vërehet trend i rënies së inflacionit si rezultat i presioneve deflacioniste në vendet e eurozonës, me të cilat Kosova realizon pjesën më të madhe të shkëmbimeve tregtare.

Komponentët kryesorë të CPI-së, që ndikuan në ngritjen e inflacionit në gjashtëmuorin e parë, ishin produktet ushqimore, pijet dhe duhani, si dhe me efekt më të lehtë energjia elektrike. Pikërisht këto variabla janë marrë parasysh edhe gjatë analizës së regresionit linear, për të parë ndikimin e këtyre variabileve të pavarura në raportin papunësi-inflacion.

Lëvizja e çmimeve në Kosovë është e ngjashme me lëvizjen e çmimeve në tregjet ndërkombëtare, e sidomos, me vendet e eurozonës, me të cilat Kosova realizon pjesën më të madhe të shkëmbimeve tregtare. Sikurse çmimet në tregjet globale, të cilat janë karakterizuar me rënie të theksuar, edhe çmimet në Kosovë janë karakterizuar me trend rënës të inflacionit gjatë vitit 2014. Norma mesatare vjetore e inflacionit, shprehur përmes indeksit të çmimeve të konsumit (IÇK), gjatë vitit 2014 ishte 0.4%, që është më e ulët se sa norma prej 1.8% e shënuar në vitin paraprak. Në rënien e inflacionit kontributin kryesor e kishin çmimet e veshmbathjes me 0.5 pikë përqindje, pastaj, shërbimet e transportit, mjetet e komunikimit dhe çmimet e arsimit, të cilat kontribuan me nga 0.1 pikë përqindje secila. Në anën tjetër, energjia ka kontribuar pozitivisht me 0.8 pikë përqindje, pijet alkoolike dhe duhani me 0.6 pikë përqindje, si dhe ushqimi dhe pijet jo-alkoolike me 0.3 pikë përqindje (figura 2).

FIGURA 2: INFLACIONI DHE KONTRIBUESIT KRYESORË TË TIJ, RRRITJA VJETORE NË PËRQINDJE

Burimi: BQK 2015

Vlen të theksohet, se edhe çmimet e ushqimeve dhe pijeve joalkoolike kanë shënuar rënie (0.2%) mirëpo për shkak të rritjes së peshës në shportën e konsumatorit për 0.9%, kontributi në normën e inflacionit ka qenë pozitivë (0.3 pikë përqindje), por dukshëm më i ulët sesa në vitin paraprak (0.8 pikë përqindje). (Banka Qendrore e Kosovës, 2015). Shporta e konsumatorit kosovar karakterizohet me pjesëmarrje mjaft të lartë të produkteve, të cilat kanë lëvizje sezonale të çmimeve. Këtu përfshihen ushqimi, energjia, pijet alkoolike dhe duhani, të cilat përbëjnë rreth gjysmën e shportës së konsumatorit. Çmimet e këtyre produkteve kanë determinuar lëvizjen e çmimeve gjatë viteve të kaluara, jo vetëm për shkak të pjesëmarrjes së lartë që kanë në shportën e konsumatorit, por edhe për shkak se lëvizja e këtyre çmimeve ka qenë më e theksuar. Kjo bënë që ndikimi i këtyre kategorive, në gjithsej lëvizjen e çmimeve, të jetë më i lartë sesa në vendet tjera, të cilat kanë pjesëmarrje më të ulët të këtyre kategorive në shportën e konsumatorit. Sidoqoftë, në vitet e fundit vërehet një stabilitet i çmimeve të këtyre produkteve, por tendencë rënëse në nivelin e pjesëmarrjes në gjithsej shportën e konsumatorit. (Banka Qendrore e Kosovës, 2015).

5. Analiza empirike mbi efektin e inflacionit dhe papunësisë

Gjatë këtij punimi shkencor, si variabile kryesore makroekonomike që kemi studiuar, janë inflacioni dhe papunësia. Për t'i studiuar më mirë këto variabile që kanë impakt të madh makroekonomik, ne do të bëjmë analizën e korrelacionit, përmes programit mjaft të sofistikuar Stata, ku do të hulumtohet lidhja dhe asocimi që kanë këto dy variabile makroekonomike njëra me tjetrën. Pasi kemi bërë rishikimin e evidencës empirike të ndikimit të disa faktorëve, që kanë pasur një influencë me të madhe në rritjen e inflacionit, si dhe atyre që kanë ndikuar në uljen e inflacionit, tani nëpërmjet një modeli ekonometrik do të testojmë se si ndikojnë këta faktorë tek inflacioni, si p.sh.: pijet jo-alkoolike dhe ushqimi, pijet alkoolike dhe duhani, si dhe ndikimi i energjisë. Në fillim do të bëjmë specifikimin e modelit ekonometrik dhe metodën e vlerësimit, dhe pas specifikimit të modelit, ne do të analizojmë të dhënat në punimin empirik dhe do të bëjmë përlogaritjen e modelit ekonometrik dhe interpretimin e rezultatit.

Analiza e korrelacionit dhe specifikimi i modelit ekonometrik

Tek dy variabilet kryesore të këtij hulumtimi inflacioni dhe papunësia do të paraqiten përmes analizës së korrelacionit, që shprehet përmes formulës matematikore:

$$\rho_X = \frac{\sigma_X}{\sqrt{\sigma_X^2 \sigma_Y^2}}$$

Koeficienti i korrelacionit ka vlerën maksimale 1, kur raporti është pozitiv dhe vlerën minimum -1, kur raporti është negativ. Kur koeficienti është zero, atëherë nuk ka korrelacion në mes variabileve. Nëpërmjet metodës së regresionit të thjeshtë linear dhe nëpërmjet aplikimit të metodës së katrorëve të vegjël (OLS), ne do të testojmë inflacionin dhe efektet e tij, në zhvillimet makroekonomike të Kosovës, gjatë viteve 2003-2014. Objektivi themelor i regresionit është përlogaritja ose parashikimi i vlerës mesatare të një variabile Y (variabëli i varur) bazuar në vlerat e variabiles tjetër (variabëli i pavarur) X.

Përlogaritja e analizës së korrelacionit dhe modelit ekonometrik

Gjatë kësaj pjese ne do të bëjmë analizën e korrelacionit, ku do të bëhet asocimi në mes dy variabileve kryesore makroekonomike, siç janë: inflacioni dhe papunësia. Gjithashtu, ne do të vlerësojmë modelin ekonometrik tek inflacioni dhe disa nga faktorët që kanë ndikuar pozitivisht ose negativisht tek ky komponent makroekonomik. Nëpërmjet analizës së regresionit kemi për qëllim të kontrollojmë besueshmërinë dhe signifikancën e variabileve që kemi paraqitur në këtë punim shkencor. Me qëllim që të gjitha variabilet t'i shndërrojmë në terma relativ, na duhet që të dhënat e faktorëve që ndikojnë në inflacion t'i vendosim në logaritëm. Në model përfshihen katër variabëlë, ku prej tyre tre (3) janë variabëlë të pavarura, ekzogjene, kurse inflacioni është variabëli i varur, regresanti. Në vijim do të paraqesim analizën e korrelacionit, si dhe do të specifikojmë modelin si regresion i shumëfishtë dhe logaritmik, për të bërë përlogaritjen e tij.

Analiza e korrelacionit

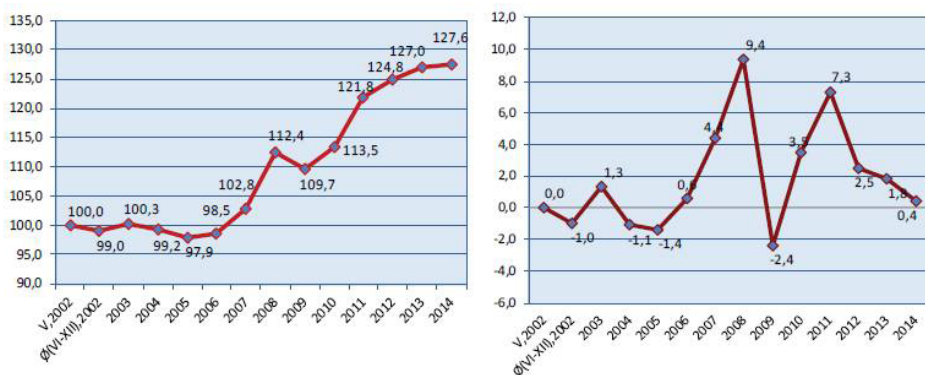
Pasi që kemi futur të dhënat e dy variabileve kryesore makroekonomike, inflacioni dhe papunësia, në programin Stata kemi përdorur analizën e korrelacionit, e cila tregon asocimin

e dy variabileve njëra me tjetrën. Sipas të dhënave që kemi fituar në program, kemi fituar këtë rezultat si në vijim:

$$\rho_X = \frac{\sigma_Y}{\sqrt{\sigma_X^2 \sigma_Y^2}} = -0.0583.$$

Sipas teorisë ekonomike, ky rezultat mund të definohet se këto dy variabile nuk asocohen njëra me tjetrën, shprehimisht themi, se nëse rritet njëra nga këto dy variabile nuk mund të afektojë ose të ndikojë në rritjen e variabiles tjetër. Pra, nëse themi që është rritur inflacioni nuk do të thotë që do të rritet edhe papunësia, por këto dy variabile kanë ndikim të kundër njëra me tjetrën, edhe sipas teorisë ekonomike, mirëpo edhe nga të dhënat e fituar përmes analizës së korrelacionit. Siç vërehet edhe nga figura 3, inflacioni në Kosovë, gjatë viteve 2002-2014, ka pasur lëvizje të shumta. Hipotezën e kësaj analize empirike, më së miri mund ta vërtetojmë me të dhënat e paraqitura në raportet e stabilitetit financiar. Prej vitit 2003-2014, shkalla mesatare e inflacionit më e larta ishte në vitin 2008, në vlerë prej 9.4%, ndërsa, shkalla e papunësisë në vitin 2008 ishte 47.5%. Pra, për të vërtetuar saktësinë e rezultateve të korrelacionit, marrim si shembull krahasues, vitin 2003. Pra, në vitin 2003 shkalla mesatare e inflacionit ishte 1.3%, dhe norma e papunësisë ishte 49.7%. Duke e bazuar në këto të dhëna, shihet që edhe pse gjatë vitit 2003, norma e inflacionit ka qenë më e ulët, në Kosovë norma e papunësisë është më e lartë, sesa në vitin 2008. Pra, nga ky rezultat mund të konkludojmë se këto dy variabile nuk kanë ndërlidhshmëri shumë të madhe me njëra-tjetrën. Ky rezultat konsiston dhe është i ngjashëm edhe me studimet e shumë autorëve të ndryshëm, si p.sh.: Schreiber dhe Wolters (2007) dhe Wright, R. A (2008).

FIGURA 3: NDRYSHIMET MESATARE VJETORE TË INDEKSIT TË ÇMIMEVE TË KONSUMIT NË PËRQINDJE, SIPAS VITEVE 2002-2014

Modelin ekonometrik mund ta shkruajmë si:

$$(Inflacioni_t) = \beta_1 + \beta_2(Pijet\ jo\ alkoolike + ushqimi) + \beta_3(Pijet\ alkoolike + duhani) + \beta_4(Energjia) + \mu$$

ku Y - paraqet inflacionin ose regresanti; B_1 - koeficienti i konstantës; B_1 , B_2 dhe B_3 , B_4 , janë koeficientet parcial, dhe u - gabimi standard përmban të gjitha faktorët ose variabilet që nuk janë paraparë në model dhe është variabël rëndom e pa observuar që merr vlera pozitive dhe negative. Përlllogaritjen e koeficienteve të vlerësimit, në ekuacionin e funksionit të mostrës së regresionit e bëjmë me anë programit kompjuterik STATA_12. Me zgjedhjen e tyre ne

fitojmë vlerësuesit B_1, B_2 dhe B_3, B_4 dhe B_5 , të cilët njihen si vlerësuesit e katrorëve të vegjël. Pas përlllogaritjes së koeficienteve të vlerësimit B_1, B_2 dhe B_3, B_4 , mund ta rishkruajmë ekuacionin e regresionit gjashtëdimensional, duke i bërë zëvendësimet e vlerave përkatëse.

(Inflacioni)

$$=9.32-0.24(Pijet\ jo\ alkoolike+ushqimi) \\ -0.94(Pijet\ alkoolike+duhani)+1.02(Energjia)$$

(se) ndryshe njihet si Standard Error, i cili paraqitet tek regresioni, dhe sa me i ulët që është, aq më shumë ka besueshmëri variabili i paraqitur në modelin ekonometrik.

TABELA 2: REZULTATET E ANALIZËS SË REGRESIONIT LINEAR

B1. Koeficienti Mekanik (10.15)
B2.x1. Pijet jo alkoolike+Ushqimi (0.18)
B3.x2. Pije alkoolike+Duhani (1.1)
B4.x3. Energjia (0.85)

Burimi: Llogaritjet e autorëve në programin STATA

Rezultatet e kërkimit empirik që ne kemi bërë, sugjerojnë që pijet jo alkoolike dhe ushqimi si një variabël e pavarur, kanë efekt relativisht të vogël në rritjen e inflacionit, pra variablen e varur. Nga rezultatet e regresionit, ne gjetëm që rritja eventuale e çmimit të pijeve alkoolike dhe ushqimit për 1%, do të shkaktonte uljen e inflacionit për -0.24%. Kategoria e ushqimit dhe pijeve joalkoolike shënoi rënie për 0.2%, përderisa, në vitin 2013 kishin shënuar rritje për 2.1%. Në kuadër të kategorisë së ushqimit, rënia më e theksuar e çmimeve është shënuar te vajrat dhe yndyrënat me 9.3%, si dhe buka dhe drithërat me 2.2%, ndërsa për shkak të kushteve jo të favorshme klimatike, çmimet e pemëve shënuan rritje për 3.5%. Pra, duke u bazuar në rezultatet e regresionit, rritja e çmimit të këtyre artikujve për 1% gjatë viteve 2003-2014, ka ndikuar në zvogëlimin e inflacionit për -0.24%. Meqenëse edhe standard error është (se)=0.18, kjo tregon, që sa më i ulët është ky koeficient, aq më shumë domethënie ka rezultati i fituar.

Ndërsa sa i përket ndikimit të indeksit të pijeve alkoolike dhe duhanit, rezultati i paraqitur përmes analizës së regresionit tregon, se nëse kemi rritje prej 1% të këtij indeksi, kjo do të afektoj në uljen e inflacionit për -0.94%, ndërsa standard error është (1.1), i cili është më i madh se në rastin e parë dhe tregon që kjo variabil nuk ka besueshmëri shumë të madhe në modelin e paraqitur. Në kuadër të kësaj kategorie, çmimet e duhanit, gjatë vitit 2014, shënuan rritje për 5.6%, ndërsa çmimet e alkoolit kanë shënuar rënie për 0.9%. Rritja e çmimeve të duhanit është kryesisht rezultat i vendimit të qeverisë për rritje të akcizës së duhanit nga 30 në 32 euro për njësi, duke filluar nga janari i vitit 2014. Pra, rezultatet e regresionit, nuk na japin një signifikancë të fuqishme, se indeksi i çmimit të pijeve alkoolike dhe duhanit mund të ndikojë në uljen e inflacionit. Por, në bazë të këtyre rezultateve empirike, që përfshin periudhën kohore 2003-2014, supozohet që rritja e çmimit të duhanit dhe pijeve alkoolike për 1% ka shkaktuar rënien e inflacionit për -0.94%. Në shtojcën e këtij punimi mund të shihet inflacioni i përgjithshëm dhe inflacioni bazë, për vitet 2009-2014.

Ndërsa variabili i fundit, i cila është paraqitur në modelin ekonometrik është energjia si një komponent që ka një ndikim të caktuar në inflacion, sipas analizës së regresionit të shumëfishtë që kemi bërë ka dalë, se nëse çmimi i energjisë rritet për 1%, atëherë do të ndikojë në rritjen e variablen së varur (inflacionit) për 1.02%. Çmimi i rrymës dhe lëndëve tjera djegëse, gjatë vitit

2014, është rritur për 5.6%. Lëvizja e çmimeve të nënkategorisë së rrymës, gazit dhe lëndëve tjera djegëse është në masë të konsiderueshme e përcaktuar nga lëvizja e çmimit të energjisë, që ka peshën më të madhe në kuadër të kësaj nënkategorie. Indeksi i çmimit të energjisë, i cili karakterizohet me ndryshime të theksuara sezonale (varësisht nga tarifa verore dhe dimërore), është karakterizuar me trend rritës. Meqë edhe standard error është $(se)=0.85$, kjo tregon se sa me i ulët është ky koeficient, aq më shumë domethënie ka rezultati i fituar. Nga rezultatet e regresionit, mund të konkludojmë, së gjatë viteve 2003-2014, një rritje prej 1% e çmimit të energjisë ka shkaktuar rritjen e inflacionit për 1.02%.

6. Konkluzionet dhe rekomandime

Tregu i punës është treg ankand, ku çmimet mund t'i përshtaten ofertës dhe kërkesës. Pagat mund të adaptohen ngadalë ose nuk adaptohen fare, varet nga politika e punësimit që udhëheq qeveritë shtetërore. Papunësia nuk i godet njësoj të gjitha pjesët e popullsisë, më tepër janë të goditura gratë, individët që kërkojnë punë për herë të parë, fuqia punëtore e pakualifikuar etj. Kohëzgjatja e papunësisë varet nga fazat e ciklit afarist të ekonomisë dhe biznesit. Në kohën e ekspansionit rritet papunësia për shkak të hyrjes së personave të shumtë në fuqinë punëtore. Humbjet nga papunësia janë të mëdha për individët dhe shoqërinë, kostoja e papunësisë për individë pasqyrohet në pakësimin e aftësive të tyre për punë dhe në frustrim personal. Shpenzimet e papunësisë ndikojnë për zvogëlimin e brutoproduktit kombëtar. Disa prej gjetjeve kryesore të këtij studimi janë:

1. Rezultatet e korrelacionit theksojnë se papunësia dhe inflacioni janë dy variabile që nuk asocohen njëra me tjetrën, shprehimisht themi, se nëse rritet njëra nga këto dy variabile nuk mund të afektojë ose të ndikojë në rritjen e variabiles tjetër. Pra, nëse themi që është rritur inflacioni nuk do të thotë që do të rritet edhe papunësia, por këto dy variabile kanë ndikim të kundër njëra me tjetrën, edhe sipas teorisë ekonomike, mirëpo edhe nga të dhënat e fituara përmes analizës së korrelacionit.
2. Rezultatet e regresionit konsistojnë në atë, se rritja e çmimit të pijeve jo alkoolike dhe ushqimit për 1%, gjatë viteve 2003-2014, ka ndikuar në zvogëlimin e inflacionit për -0.24%.
3. Rezultatet empirike të këtij kërkimi shkencor që përfshin periudhën kohore 2003-2014, theksojnë që rritja e çmimit të duhanit dhe pijeve alkoolike për 1% ka shkaktuar rënien e inflacionit për -0.94%.
4. Nga rezultatet e regresionit mund të konkludojmë, se gjatë viteve 2003-2014, një rritje prej 1% e çmimit të energjisë ka shkaktuar rritjen e inflacionit për 1.02%.

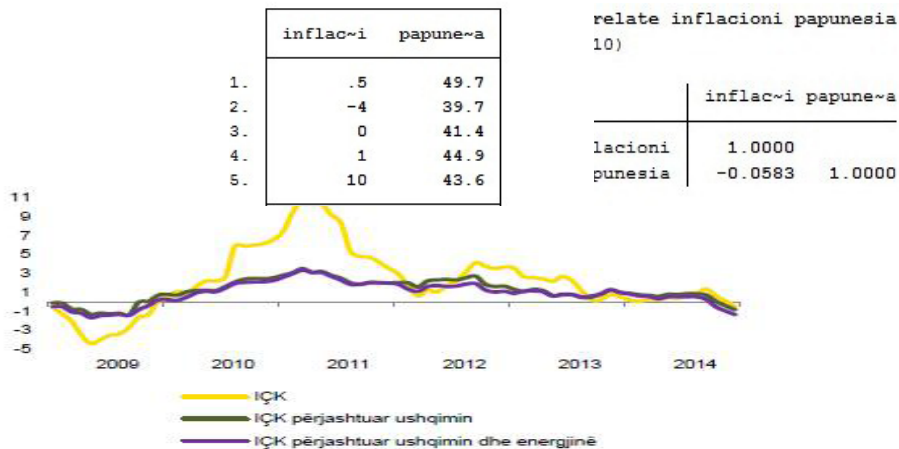
Punësimi është rrugë më e mirë e ndaljes së varfërisë. Qeveria e Kosovës, deri tash, papunësisë nuk i ka dhënë prioritet. Kësaj çështje as në Konferencën e Donatorëve nuk iu dha tretman i duhur. Qeveria tani e konsideron problemin e papunësisë, si një ndër shtyllat kryesore. Përgatitja e letres së bardhë do të përmbajë masa adekuatë për përmisimin e jetës së qytetarëve që jetojnë me asistencë sociale. Zgjidhja e këtyre problemeve do të jetë proces i vazhdueshëm për të pasur zhvillim ekonomik. Qeverisja e mirë e buxhetit, funksionimi i rendit dhe ligjit, funksionalizimi i gjyqësisë janë indikatorë që inkurajojnë dhe sigurojnë investime të huaja. Kosova ka kapacitete natyrore, që mundësojnë zhvillimin e veprimtarisë bujqësore për produkte ushqimore të llojeve të ndryshme, për zhvillimin e energjisë dhe produkteve tjera industriale, nga të cilat mund të krijohen vende të reja të punës. Investimet në njerëz, në

potencialet e tyre në arsimin e hershëm janë element për reduktimin e varfërisë dhe papunësisë. Krijimi i një rrethine tërheqëse për investimet është më se i nevojshëm me qëllim zvogëlimin e normës së lartë të papunësisë, si dhe krijimin e perspektivës së punësimit, për gjeneratat e reja që hyjnë në tregun e punës. Qeveria e Kosovës duhet të krijojë strategjinë e zhvillimit, politikën përkatëse të punësimit dhe të vlerësojë, se në çfarë mase politikat ekonomike ekzistuese janë në përputhshmëri me këtë qëllim primar. Ne rekomandojmë se duhen bërë përmirësime të vazhdueshme në politikën e tatimeve (lehtësime për importin e pajisjeve dhe inputeve për bujqësi dhe agro-industri), kushte më të mira për kredi për NVM-të dhe bizneset familjare, politika më të përshtatshme kreditore, eliminimi i pengesave në tregti me vendet fqinje dhe lançimi i një programi atraktiv për tërheqjen e investimeve të huaja direkte.

Bibliografia

- Berentsen, A., and Waller, C. (2005) – “Optimal stabilization policy with flexible prices”. Tech. rep. Berentsen, A., Menzio, G., and Wright, R. (2008) – ‘Inflation and unemployment in the long run’. Working Paper 13924, National Bureau of Economic Research.
- Blanchard, O., and Gali, J. (2008) – “Labor markets and monetary policy: A new-keynesian model with unemployment”. NBER Working Papers 13897, National Bureau of Economic Research, Inc.
- Franz, W. Will (2005), The (german) nairu please stand up? German Economic Review 6, 2 131–153.
- Friedman, M. (1968) - The role of monetary policy. American Economic Review 58, 1–17.
- Gertler, M., and Trigari, A (2007). Unemployment fluctuation with staggered nash wage bargaining. CFS Working Paper Series 2007/09, Center for Financial Studies.
- Heer, B. (2003) - Welfare costs of inflation in a dynamic economy with search unemployment. Journal of Economic Dynamics and Control 28, 2, 255–272.
- Krueger, A. B., and Mueller, A. (2008) - The lot of the unemployed: A time use perspective. IZA Discussion Papers 3490, Institute for the Study of Labor (IZA).
- Lagos, R., and Wright, R. (2005) - A unified framework for monetary theory and policy analysis. Journal of Political Economy 113, 3 463–484.
- Mortensen, D. T., and Pissarides, C. A. (1994) - Job creation and job destruction in the theory of unemployment. Review of Economic Studies 61, 3, 397–415.
- Mustafa I. (2013) – “Menaxhimi i Biznesit dhe punësimit në ekonominë bashkëkohore”. Instituti i Financave të Kosovës, IFK, Prishtinë.
- Raporti i Stabilitetit Financiar (2013) Banka Qendrore e Republikës së Kosovës, numër 3, Marrë nga: <http://bqk-kos.org>
- Raporti i Stabilitetit Financiar (2014) Banka Qendrore e Republikës së Kosovës, numër 6, Marrë nga: <http://bqk-kos.org>
- Raporti i Zhvillimeve Makroekonomike (2015) – Banka Qendrore e Republikës së Kosovës, numër 3, Marrë nga: <http://bqk-kos.org>
- Vjetari Statistikor i Republikës së Kosovës (2015) – Agjencia e Statistikave të Kosovës, Marrë nga: <http://ask.rks-gov.net/>

Aneks 1: Rezultatet e analizës së korrelacionit për raportin papunësi-inflacion

Aneks 2: Rezultatet e analizës së regresionit për raportin papunësi-inflacion

. list

	vnvaru~l	pijetj~i	pijeta~i	energija
1.	.5	54.6	5.5	7.7
2.	-4	51.4	6	8.9
3.	0	51.4	6	8.9
4.	1	52.2	5	9.2
5.	10	47.5	5.3	10.4
6.	1	47.5	5.3	10.4
7.	0	46	5.5	10.7
8.	3	42.7	8	10.5
9.	2	42.7	8	10.5
10.	2.5	37.8	5.2	7.1
11.	1.8	37.8	5.2	7.1
12.	2.7	38.2	5.4	7.6

. regress vnvarurinfl pijetjoalkoholikeushqimi pijetalkolikeduhani energjia

Source	SS	df	MS	Number of obs = 12
Model	26.5171961	3	8.83906536	F(3, 8) = 0.82
Residual	86.4919707	8	10.8114963	Prob > F = 0.5195
Total	113.009167	11	10.2735606	R-squared = 0.2346
				Adj R-squared = -0.0524
				Root MSE = 3.2881

vnvarurinfl	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
pijetjoalkoholikeushqimi	-.2493167	.1807729	-1.38	0.205	-.6661798 .1675464
pijetalkolikeduhani	-.941273	1.130815	-0.83	0.429	-3.548937 1.666391
energjia	1.027407	.8556015	1.20	0.264	-.9456131 3.000428
_cons	9.321044	10.15672	0.92	0.386	-14.10039 32.74247